

Čína na Slovensku: Sme pripravení na budúcnosť?

Richard Q. Turcsányi a Matej Šimalčík

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

Zhrnutie

→ Cieľom tohto policy paperu je poskytnúť hlbší pohľad na čínsku prítomnosť na Slovensku. Prvý policy paper projektu Chinfluence¹ prezentoval priame zistenia kvantitatívnej mediálnej analýzy. Tento paper sa posúva ďalej a kvalitatívnym spôsobom diskutuje **širšie a hlbšie súvislosti vzťahov Číny a Slovenska**. Primárnym nástrojom tohto výskumu boli najmä rozhovory a dotazníky s dôležitými slovenskými osobnosťami venujúcimi sa Číne, diskusie na verejných a uzavretých debatách, kvalitatívna analýza vybraných textov a analýza dlhodobějších trendov čínskej zahraničnej politiky a vzťahov so zahraničím.

→ Slovensko je dnes v rozvoji vzťahov s Čínou v **postavení “late comer”**, čo nie je automaticky zlá správa, keďže susedné štáty toho zase až tak veľa nedosiahli. Slovensku sa naopak otvára **možnosť poučiť sa z ich úspechov i neúspechov**. Pozitívum je, že na Slovensku až na niekoľko výnimiek **neexistuje ucelený pro-čínsky tlak**, či už zo strany politických strán, firiem, lobistov, atď.

→ Slovensko je **pre Čínu málo dôležité a toto postavenie sa s najväčšou pravdepodobnosťou nezmení**. Meniť tento fakt by zároveň ani nemalo byť cieľom slovenskej diplomacie.

→ **Najväčším problémom Slovenska je nepripravenosť voči rastu čínskej prítomnosti**, ktorá s veľkou pravdepodobnosťou bude pokračovať. Na Slovensku síce Čína nie je takým predmetom vnútropolitických sporov ako v ČR, ale rovnako tak **neexistuje konsenzus medzi politickými stranami a jednotlivými ministerstvami**. Kým na jednej strane je nutné zamedziť rastu nerealistických očakávaní a snahy o rast interakcie s Čínou “za každú cenu”, na druhej strane **je potrebné budovať kapacity schopné tvoriť efektívnu politiku voči Číne**. To sa týka okrem iného schopnosti **rozlišovať investície a zamedziť nežiadaným efektom**. Slovensko by malo rozhodne podporiť snahy o vytvorenie EÚ mechanizmu a zväziť aj vlastnú iniciatívu.

→ V slovenskej stratégii voči Číne platforma **16+1 slúži na rozvoj ekonomických vzťahov** a formát **EU+Čína na rozvoj vzťahov politických**. **Rámec V₄+Čína zatiaľ bol skôr marginálny**, a to aj z dôvodu **neochoty členov V₄ preniesť sa cez mentalitu vzájomného súťaženia** v budovaní vzťahov s Čínou a snahe prilákať čínske investície do svojich krajín.

→ **Situácia okolo čínskych investícií na Slovensku ale aj v širšom regióne sa už takmer desať rokov pohybuje v medziach budúcich očakávaní**. S postupom času a praktickej absencií konkrétnych obchodov sa však tieto očakávanie stále viac a viac menia na sklamanie, čo je viditeľné najmä v rámci platformy 16+1, menej v rámci Novej hodvábnej cesty.

- Vstup čínskeho štátneho fondu CITIC do CEFC Europe (hlavný čínsky investor v strednej Európe) ukazuje, že **obavy mnohých kritikov varujúcich pred politickou motiváciou čínskych investícií boli opodstatnené**, nakoľko CITIC ako štátny podnik z definície koná v záujme čínskej vlády.
- Čína je často vnímaná spoločne s Ruskom ako **symbol útoku proti demokracii**. Toto vnímanie je príliš **zjednodušené**. Kým v špecifických prípadoch sa čínske správanie javí problematicky, vo všeobecnosti a v globále **majú Čína a Rusko veľmi odlišné ciele a možnosti** ako tieto ciele dosahovať.

Odporúčania

- **Prestať vnímať Čínu ako automatickú hrozbu alebo jednostrannú príležitosť**. Čiernobiele vnímanie Číny je prekážkou formovania úspešnej zahraničnej politiky voči Číne.
- **Opustiť vnímanie čínskych investícií ako záchrany pre ekonomický rozvoj krajiny**. Doterajšie skúsenosti z okolitých krajín a analýza možných budúcich trendov nepredpokladá, že by sa dlho očakávaný rapidný rast čínskych investícií do žiadaných sektorov mal stať skutočnosťou.
- **Definovať strategické odvetvia priemyslu**, v ktorých by zahraničné investície Číny podliehali **detailnejšiemu skrutínium**. Ako strategické odvetvie by mali byť definované aj **médiá**.
- Podporovať **inkluzívnu debatu o slovensko-čínskych vzťahoch**. Nevyhnutnou súčasťou toho je aj rozvoj **žurnalistiky so zameraním na čínske pôsobenie** na Slovensku a v EÚ.
- Dbáť na **rozvoj analytických kapacít** so znalosťami problematiky súčasnej Číny a jej domácej i zahraničnej politiky, keďže tie sú **nevyhnutným predpokladom úspešného nastavenie slovenskej politiky voči Číne**.
- **Vytvoriť kapacity na posudzovanie vplyvu čínskych investícií** na slovenskú ekonomiku ako aj slovenské bezpečnostné záujmy.
- Posudzovanie čínskych investícií však **nesmie sklízuť do roviny apriórneho odmietania** všetkého čínskeho, **ani zvyšovania byrokratickej záťaže** pre slovenských podnikateľov.
- Slovenská politika by pri rozvoji vzťahov s Čínou mala **dbať na využívanie všetkých troch multilaterálnych rámcov** (16+1, EÚ+Čína, V₄+Čína) a nespoliehala sa vo veľkej miere len na Čínou iniciovaný formát 16+1.

→ **Aktívne sa zapájať do formulácie spoločnej politiky EÚ voči Číne** s cieľom aby reflektovala záujmy malých členských štátov, medzi ktoré patrí aj Slovensko.

→ **Podporovať rozvoj formátu V₄+Čína**, ktorý môže slúžiť ako alternatíva k formátu Čínou preferovaného 16+1, nesmie však byť vnímaný ako alternatíva k vzťahom v rámci EÚ+Čína. Spolupráca v rámci V₄ voči Číne môže pomôcť najmä pri konkrétnych otázkach ako napríklad prezentácia obchodných a investičných možností regiónu, spoločná turistická prezentácia, people-to-people výmeny atď.

Zhrnutie predchádzajúceho výskumu

V rámci projektu ChinfluenCE Inštitút ázijských štúdií v spolupráci s Asociáciou pro mezinárodní otázky (AMO) v Prahe a Central and Eastern European Center for Asian Studies (CEECAS) v Budapešti publikoval prvý policy paper na tému čínskeho vplyvu v strednej Európe.² Paper zhrňuje **výsledky mediálnej analýzy**, ktorá skúmala obraz Číny v Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku. Na základe viac než 7700 textov v troch jazykoch sme zistili, odkiaľ pochádzajú informácie, ktoré o Číne máme, kto vytvára mediálny obraz Číny a ako tento obraz vyzerá. Súčasne s tým paper prináša prvé **výsledky analýzy najvýznamnejších aktérov**, ktorí sa vyjadrovali k Číne. Vďaka komparatívnemu charakteru projektu je možné určiť, ako sa jednotlivé krajiny vyrovnávajú so vstupom Číny do stredoeurópskeho priestoru a akú stratégiu voči nim uplatňuje Čína.

V slovenských médiách sa o Číne okrem **žurnalistov** presadzujú vo výraznej miere **business analytici**, v menšej miere potom **akademici** a iba minimálne do diskusie zasahujú **štátni predstavitelia a úradníci**. Jedná sa o očividný rozdiel od Maďarska a Česka, kde patria politici medzi hlavné hlasy verejnej debaty o Číne.

Podobne sa Slovensko líši od svojich susedov pokiaľ ide o témy, ktoré v súvislosti s Čínou otvárame. V Českej republike je Čína v médiách často spájaná s otázkami ako sú **ľudské práva, komunistický politický režim a hlavne vzťahy Číny so zvyškom sveta**. V Maďarsku sú zase prominentné **bilaterálne ekonomické vzťahy**. Na Slovensku v médiách ďaleko prevažujú **čínske vnútro ekonomické témy**. Ani politicky senzitívne otázky (ako v Česku) ani otázky bilaterálnych vzťahov (ako v Maďarsku) sa príliš v slovenských médiách neobjavujú.

Vývoj počtu článkov o Číne potvrdzuje **nízky záujem médií o slovensko-čínske bilaterálne vzťahy**. Napriek tomu, že sa vzťahy s Čínou v posledných niekoľkých rokoch dynamicky rozvíjali, počet článkov, ktoré sa týkali Číny v slovenských médiách zásadne nemení. To pravdepodobne súvisí s tým, že pre médiá je jednoduchšie prijať všeobecný článok o čínskej ekonomike z medzinárodných zdrojov, ako sa snažiť poskladať špecificky slovenský pohľad na vec.

Medzi slovenskými aktérmi, ktorí sa o Číne **vyjadrovali negatívnejšie**, patria v prvom rade **novinári** (Peter Morvay, Andrej Matišák, Matúš Krčmárík a ďalší), **akademici** (Martin Slobodník), ale aj viacerí **business analytici** (Kamil Boros, Vladimír Vaňo) mali mierne negatívne vnímanie Číny. Naopak, **politici** (Robert Fico, Miroslav Lajčák, Andrej Kiska) **sa vyjadrovali skôr pozitívne**, aj keď je opäť nutné dodať, že sa vyjadrovali k Číne veľmi sporadicky. Pozitívne zafarbenie

² Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi a Matej Šimalčík, Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 16. 4. 2018), <http://www.chinfluence.eu/central-europe-for-sale-the-politics-of-chinas-influence-2/>.

politikov je možné pripísať formálnej úrovni ich vyjadrení. **Vo všeobecnosti však slovenské médiá a väčšina zúčastnených aktérov prezentujú prevažne neutrálny obraz Číny - podstatne viac neutrálny než v ČR, avšak menej ako v Maďarsku.**

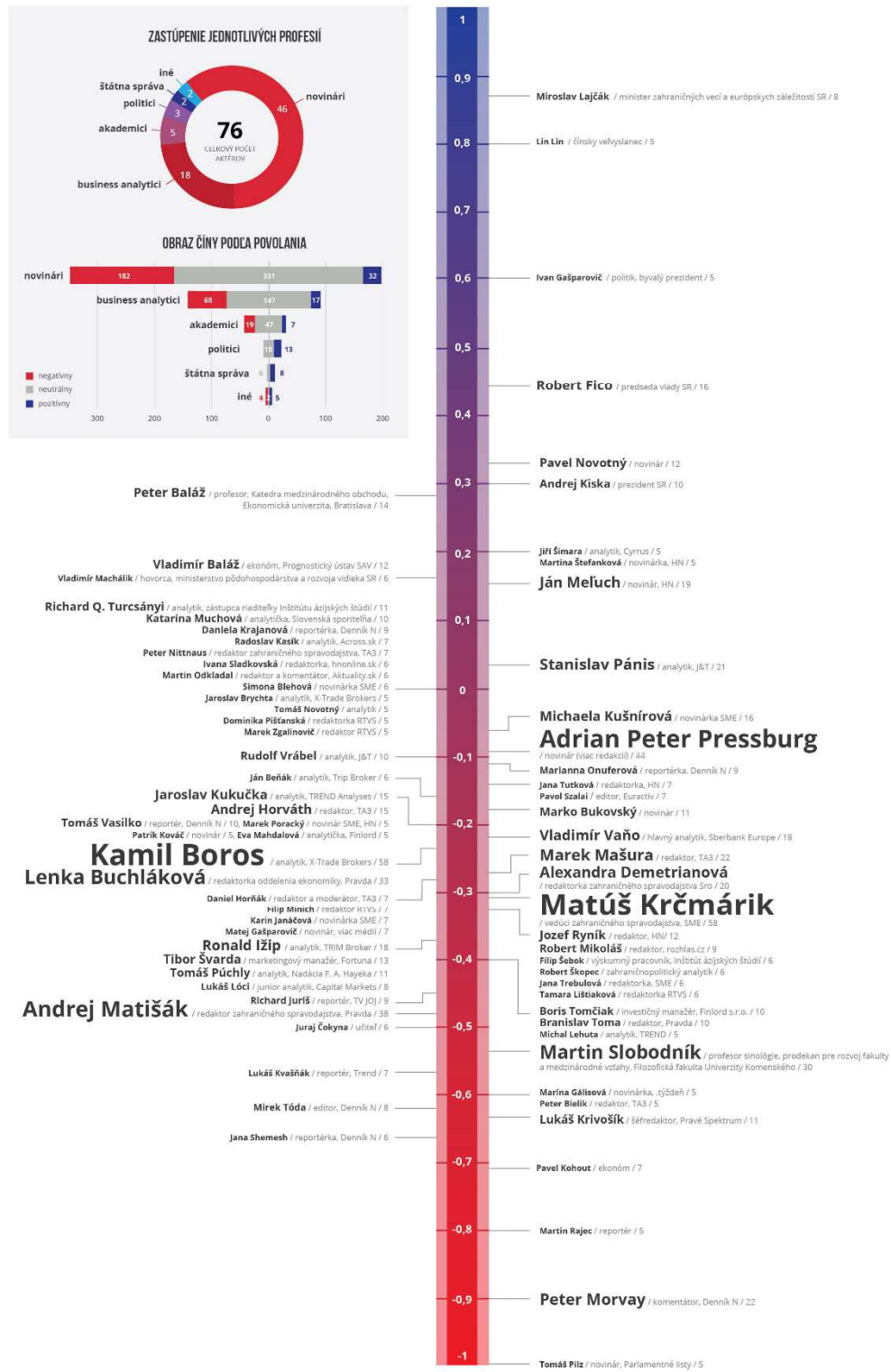

Graf 1: Sentiment aktérov ovplyvňujúcich podobu mediálneho diskurzu o Číne na Slovensku³

CHINFLUENCE
ANALYZING CHINA'S INFLUENCE

SENTIMENT AKTÉROV OVPLYVNĽAJÚCICH PODOBU MEDIÁLNEHO DISKURZU O ČÍNE NA SLOVENSKU

meno a priezvisko / povolania / spoločnosť / počet citácií v období 2010-6 / 2017

Čína na Slovensku: Sme pripravení na budúcnosť?

³ Graf obsahuje zoznam jednotlivcov, ktorí sa opakovane vyjadrovali v slovenských médiách o Číne. Mediálne výstupy boli identifikované pomocou kľúčových slov prostredníctvom databázy Newton. Následne bolo každé vyjadrenie ohodnotené ako prezentujúce „pozitívny“, „neutrálny“, alebo „negatívny“ obraz Číny. Výsledná hodnota na grafe je priemerom hodnoty mediálnych vystúpení daného agenda settera, veľkosť mena je symbolom počtu mediálnych vystúpení.

Čínska zahraničná politika a pozícia Slovenska

Bývalý čínsky vysokopostavený štátny predstaviteľ Dai Bingguo sa v roku 2010 vyjadril, že **Čína má tri kľúčové záujmy: bezpečnosť režimu, suverenitu krajiny a socio-ekonomický rozvoj.**⁴ Podobné tri záujmy boli v roku 2014 identifikované popredným čínskym profesorom medzinárodných vzťahov Qin Yaqingom, ktorý definuje **vnútornú politickú bezpečnosť ako primárny cieľ čínskej vládnej politiky.** Ekonomický rozvoj a suverenita sú pritom vnímané ako dva základné prvky na ktorých stojí bezpečnosť režimu.⁵

V posledných rokoch môžeme sledovať určitú zmenu smerovania čínskej zahraničnej politiky. Aj keď nepanuje úplne zhoda na tom, aká zásadná táto zmena je, väčšina odborníkov sa zhoduje, že po niekoľkých desaťročiach primátu ekonomických faktorov sa do centra diania dostávajú politické faktory. **Čína sa navyše stáva podstatne aktívnejšou - alebo asertívnejšou - a to prakticky na všetkých zahraničnopolitických a diplomatických frontoch.**⁶ Kým niektoré z týchto oblastí sú vnímané v Európe pozitívne (napríklad dôraz na klimatickú politiku), iné sú naopak vnímané ako bezpečnostná hrozba (typicky aktivity v teritoriálnych konfliktoch v Juhočínskom mori a inde).

S týmito procesmi v rámci čínskej zahraničnej politiky súvisia aj regionálne diplomatické projekty - v prvom rade iniciatíva Novej hodvábovej cesty a v regióne strednej a východnej Európy platforma 16+1. Inštitút ázijských štúdií v minulosti publikoval špeciálnu publikáciu venovanú Slovensku v rámci platforme 16+1⁷ a momentálne sa pripravuje podobná publikácia na tému Slovenska a Novej hodvábovej cesty a možnostiach koordinácie postupov krajín V₄ voči Číne.

Na tomto mieste teda postačí ak zhrnieme, že obe čínske iniciatívy neprinášajú žiadnu zásadnú zmenu strategického smerovania Číny. **To čo sa mení, a to výrazne, je však miera čínskej aktivity smerom k rôznym svetovým regiónom, vrátane strednej a východnej Európy, kde Čína radí aj Slovensko** (v čínskom ponímaní sa jedná o odlišný región od západnej Európy). Čína Slovensku ponúka veľké množstvo platforiem, na ktorých sa môžu slovenskí predstavitelia stretávať s čínskymi reprezentantmi, či už sa jedná o formálne diplomatické kanály, sektorové dialógy, početné podnikateľské fóra, alebo veľmi široká sieť tzv. "people-to-people" kontaktov, ktoré však v čínskom ponímaní nie sú ponechané svojmu životu a sú regulované čínskym štátom.

Na druhej strane sa však dá konštatovať, že nie len Slovensku, ale **väčšine zúčastnených krajín tieto iniciatívy zatiaľ neprinesli nič významné čo sa týka ekonomiky**, ktorá je pri tom hlavnou motiváciou pre väčšinu týchto krajín, prečo s Čínou majú záujem o rozvoj užších vzťahov. Zostáva otáznou, či tieto iniciatívy zlepšia svoje ekonomické výsledky, alebo sa zmení kvalita a kvantita diplomatického záujmu, či už na strane Číny, zúčastnených krajín, alebo dokonca na oboch stranách.

Slovensko ani zďaleka nepatrí medzi čínske zahraničnopolitické priority a je rozhodne pre Čínu najmenej dôležité nie len spomedzi V₄, ale celkovo spomedzi všetkých našich susedov. Na druhej strane v rámci 16 krajín strednej a východnej Európy sa Slovensko stále radí medzi dôležitejšie krajiny. Z globálneho hľadiska a vo všeobecnosti je však potrebné akceptovať, že Slovensko je pre Čínu málo dôležité a toto postavenie sa s najväčšou

⁴ Dai Bingguo: „Stick to the Path of Peaceful Development“, China Daily, 13. 12. 2010, http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2010-12/13/content_11689670.htm.

⁵ Qin Yaqing: „Continuity through Change: Background Knowledge and China's International Strategy“, The Chinese Journal of International Politics, 7, no. 3 (2014), 285-314.

⁶ Richard Q. Turcsanyi: Chinese Assertiveness in the South China Sea: Power Sources, Domestic Politics, and Reactive Foreign Policy (Cham: Springer, 2018).

⁷ Richard Q. Turcsanyi: Postavenie a možnosti spolupráce Slovenska s Čínou v rámci platformy 16+1 (Bratislava: Inštitút ázijských štúdií/CENAA, 2016).

pravdepodobnosťou nezmení. Meniť tento fakt by zároveň ani nemal byť izolovaným cieľom slovenskej diplomacie.

Jednoznačne najdôležitejšou devízou Slovenska vo vzťahu k Číne je členstvo v EÚ a z toho plynúca (aj keď limitovaná podielmi na rozhodovacej moci EÚ) schopnosť ovplyvňovať spoločnú politiku EÚ voči Číne, ktorá je následne kľúčová hlavne pre čínske ekonomické záujmy, ale v dôležitej miere aj pre jej geopolitiku. Členstvo v EÚ však Slovensku dáva navyše symbolickú váhu v Číne - máme štatút európskej krajiny a sme súčasť "Západu". Práve to napríklad mohlo prispieť k tomu, že sa Českej republike v určitých momentoch podarilo získať v Číne pomerne vysokú pozornosť a preskočiť napríklad balkánske krajiny či iné "ne-európske" a "nezápadné" krajiny.⁸

Slovensko zatiaľ nevyslalo žiadne indikácie, že by si bolo vedomé možností, ktoré z jeho medzinárodného postavenia plynú. Kým aktivity podobné tým prezidenta Miloša Zemana nemusia slúžiť ako nasledovateľský príklad, česká diplomacia v niektorých momentoch aj v tomto období dokázala udržať svoju nezávislosť a dosiahnuť určité výsledky, či už politické alebo ekonomické, a to aj v protiklade s prezidentom a do určitej miery aj vládou (napríklad podpísanie kritického listu voči Číne kvôli kampani proti právnikom, alebo niektoré obchodné projekty). Dá sa teda povedať, že zdržanlivý postup slovenskej diplomacie voči Číne nie je na celej čiare nesprávny, no určitý spôsob vyššej aktivity by mohol byť produktívnejší, a to bez nutnosti uchýľovať sa k "servilnosti".

Slovenská politika voči Číne

Čína dlhodobo nestojí v strede zahraničnopolitického záujmu Slovenska. Avšak v poslednej dobe **badáme zmenu prístupu voči Číne**, ktorá bola zachytená najmä prijatím **Koncepcie rozvoja hospodárskych vzťahov medzi Slovenskou republikou a Čínskou ľudovou republikou 2017-2020⁹** a v **nadväzujúcom akčnom pláne¹⁰** (ten zatiaľ nebol schválený z dôvodu absencie konsenzu v rámci vlády). Ako vypovedá už názov dokumentu, **slovenská politika voči Číne je definovaná najmä ekonomickými záujmami**, pričom v nej **absentuje zhodnotenie implikácií pre slovenské politické a bezpečnostné záujmy**.

Ekonomické (obchodné a investičné) záujmy Slovenska sú do veľkej miery ovplyvnené asymetriou vzájomných slovensko-čínskych vzťahov, ktorá sa prejavuje napríklad aj značným obchodným deficitom Slovenska voči Číne. Čínsky export na Slovensko má viac ako päťnásobne väčší objem ako slovenský export do Číny. Avšak je nutné uznať, že **zo všetkých 16 štátov strednej a východnej Európy má Slovensko jednu z najlepších obchodných bilancií, čo je však takmer výlučne dôsledok aktivity automobilového sektora a veľkých**

⁸ Viď napr. Runya T. Qiaoan, „Chinese media coverage of the Czech Republic and the Xi's visit in Prague“, Institute of Asian Studies, 2015, <http://www.asian.sk/wp-content/uploads/2016/04/Anan-Xi-CR.pdf>; „China's Xi lauds Czechs, only Western leader at war parade“, Reuters, 4. 9. 2015, <https://www.reuters.com/article/us-ww2-anniversary-china-czech/chinas-xi-lauds-czechs-only-western-leader-at-war-parade-idUSKCN0R4oRJ20150904>; „(B&R Forum) Quotable quotes of world leaders at Belt and Road forum“, Xinhua, 14. 5. 2017, http://www.xinhuanet.com/english/2017-05/14/c_136282929.htm.

⁹ „Návrh Koncepcia rozvoja hospodárskych vzťahov medzi Slovenskou republikou a Čínskou ľudovou republikou na roky 2017 - 2020“, Slov-Lex, LP/2017/203, <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2017/203>.

¹⁰ „Návrh Akčného plánu ku Koncepcii rozvoja hospodárskych vzťahov medzi Slovenskou republikou a Čínskou ľudovou republikou na roky 2017 -2020“, Slov-Lex, LP/2017/654, <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2017/654>.

spoločností a nie úspešnej ekonomickej diplomacie či schopnosti slovenských malých a stredných podnikov.¹¹

Slovenská vládna politika v súčasnosti identifikuje tieto oblasti ako najdôležitejšie záujmy pre ďalší rozvoj vzťahov s Čínou:

- **pritiahnúť investície s vysokou pridanou hodnotou** na Slovensko;
- podporiť slovenských podnikateľov s potenciálom uspieť na čínskom trhu;
- **podporiť cestovný ruch** (pritiahnutie čínskych turistov na Slovensko);
- **rozvíjať doteraz často zanedbávané politické vzťahy.**

Okrem nástrojov bilaterálnej spolupráce figurujú v Koncepcii prominentne aj multilaterálne rámce spolupráce s Čínou ako nástroje rozvoja vzájomných vzťahov. Ide o tri rámce, a to 16+1 (Čína a 16 krajín strednej a východnej Európy), V₄+Čína a EU+Čína. Každý z nich slúži na dosiahnutie iných cieľov, pričom najviac pozornosti je venovanej formátu 16+1, od ktorého si Slovensko (podobne ako ďalšie zúčastnené krajiny) sľubovalo nárast čínskych investícií. To sa však nenaplnilo (viď ďalšia sekcia).

V zásade je možné konštatovať, že v slovenskej stratégii voči Číne platforma 16+1 slúži na rozvoj ekonomických vzťahov a formát EU+Čína na rozvoj vzťahov politických. Rámec V₄+Čína zatiaľ bol skôr marginálny, a to aj z dôvodu neochoty členov V₄ preniesť sa cez mentalitu vzájomného súťaženia v budovaní vzťahov s Čínou a snahe prilákať čínske investície do svojich krajín. Napriek tomu môže zohrávať do budúcnosti významnejšiu rolu, obzvlášť ak dôjde k utlmeniu formátu 16+1.¹²

Je dôležité, aby slovenská politika pri rozvoji vzťahov s Čínou dbala na využívanie všetkých troch multilaterálnych rámcov a nespoliehala sa vo veľkej miere len na Čínou iniciovaný formát 16+1. Prílišný dôraz len na jeden formát spolupráce totiž vytvára riziko súvisiace s vysokou mierou závislosti na iniciatíve, ktorej ďalší rozvoj je pevne v čínskych rukách, a to za stavu kedy existujú pochybnosti o čínskej motivácii na jej vytvorenie.

Čínske investície stále neprichádzajú

Slovensko má spomedzi susedných štátov najmenej čínskych investícií a tento fakt platí aj napriek tomu, že v poslednej dobe sa diskutovalo niekoľko možností, ako sa situácia mohla výrazne zmeniť. To v prvom rade platí pre akvizíciu amerického U.S. Steel Košice, kde sa niekoľko rokov špekulovalo o záujme čínskej spoločnosti Hesteel, ktorá je jednou z troch najväčších oceliarskych skupín sveta a je vlastnená čínskou provinciou Hebei, ktorá je sama o sebe centrom svetovej oceliarskej výroby. Čínska spoločnosť okrem iného pred niekoľkými rokmi odkúpila od U.S. Steel podnik v Srbsku, ktorý podľa odborníkov s košíckym závodom funguje komplementárne.

Americká a čínska spoločnosť v minulosti podpísali memorandum na základe ktorého mali Číňania výhradné právo nákupu a **očakávalo sa, že transakcia by mohla prebehnúť po 1. apríli 2018, do kedy sa U.S. Steel zaviazalo neodísť z Košíc pod hrozbou finančných sankcií v dohode s vládou SR.** Podľa najnovších informácií sa však zúčastnené strany nedohodli a Američania na východnom Slovensku zostávajú.¹³

¹¹ Kristína Kironská a Richard Q. Turcsányi, "Slovak policy towards China in the age of Belt and Road Initiative and 16+1 Format", China-CEE Institute, Working paper series no. 2 (2017), https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2018/02/Work_paper201702.pdf.

¹² Viď pripravovaný policy paper Matej Šimalčík, "Multilateralism as a Tool in Slovak China Policy: The Case of 16+1, V₄+China, EU+China", China-CEE Institute, Working paper series, (2018, pripravované).

¹³ Marek Nemeč, „Potvrdené. U.S. Steel u nás zostane na neurčito“, Hospodárske noviny. 4. 5. 2018, <https://hnonline.sk/hnbiznis/1739235-potvrdene-u-s-steel-ostane-u-nas-na-neurcito>.

Dôvodmi prečo k transakcii nedošlo môže byť viacero. Na strane Američanov môže ísť o uvedenie si, že košický podnik generuje nezanedbateľné zisky, ako jediný z celkového portfólia U.S. Steel, čo samozrejme zvyšuje jeho cenu a aj napriek Trumpovej politike podpory oceliarstva v USA sa znižuje motivácia predaja. Na strane Číny zase úlohu mohli hrať určité problémy v domácej ekonomiky, prejavujúce sa okrem iného vo väčšej regulácii zahraničných tokov kapitálu a spomaleniu zahraničných investícií. Celkovo sa zdá, že sa dve strany jednoducho nedohodli na cene, ktorá sa mala podľa medializovaných informácií pohybovať okolo 1,4 miliardy eur, avšak po akvizícii sa očakávali kapitálové investície do modernizácie zariadení približne v hodnote ďalšej miliardy eur.

Podobne dopadli aj ďalšie diskutované čínske projekty, napríklad vodná elektrárň na rieke Ipeľ, odkúpenie alebo dlhodobý prenájom bratislavského letiska, zavedenie leteckých liniek medzi Čínou a Slovenskom, otvorenie pobočky čínskej banky alebo regionálneho centra pre čínsky turizmus, či čínskeho centra pri Senci.¹⁴ Ani posledné plány o rozvoji nákladných vlakových liniek medzi Slovenskom a Čínou zatiaľ nepriniesli žiadne výsledky a okrem jedného testovacieho vlaku z Číny na Slovensko z konca roku 2017 sa zatiaľ projekt nerozbehol, a to i napriek tomu že podľa pôvodného plánu mali chodiť na Slovensko raz týždenne a od druhej polovice 2018 dokonca dva krát za týždeň.¹⁵

Na druhej strane Slovensko zaznamenalo po dlhej dobe zaujímavú transakciu s čínskou spoločnosťou, keď **CNIC Corporation Limited kúpila sklad s rozlohou 240 000 metrov štvorcových, ktorý využíva Samsung a Tesco na zásobovanie nie len európskeho trhu.** Suma tejto transakcie nebola zverejnená, zúčastnené spoločnosť však tvrdia, že **sa jedná o najväčšiu čínsku logistickú investíciu v regióne strednej a východnej Európy.**¹⁶ To však nemusí nič znamenať, nakoľko čínskych investícií v regióne je veľmi málo a je otázne, čo z nich sa môže počítať do kategórie "logistických" investícií. Celkovo je tak málo pravdepodobne, že by táto akvizícia zmenila fakt, že na Slovensku je najmenej čínskych investícií spomedzi všetkých susedných štátov.

Situácia okolo čínskych investícií na Slovensku (ale aj celkovo v strednej a východnej Európe) sa už takmer desať rokov (od svetovej krízy) pohybuje v medziach budúcich očakávaní - najnovšie sa diskutuje o príchode čínskej automobilky na východné Slovensko.¹⁷ S postupom času a praktickej absencii konkrétnych obchodov sa však tieto očakávania stále viac a viac menia na sklamanie väčšiny zúčastnených štátov, čo je viditeľné najmä v rámci platformy 16+1, menej v rámci Novej hodvábnej cesty.

Navyše aj tých niekoľko existujúcich projektov sa dostáva do problémov. Najnovším príkladom je spoločnosť CEFC,¹⁸ ktorej (už bývalý) prezident a zakladateľ Ye Jianming (okrem iného aj poradca českého prezidenta Miloša Zemana) v princípe "zmizol" a pravdepodobne je vyšetrovaný čínskymi orgánmi v zákulisí.¹⁹ Spoločnosť

¹⁴ Richard Q. Turcsányi, Postavenie a možnosti spolupráce Slovenska s Čínou v rámci platformy 16+1 (Bratislava: Inštitút ázijských štúdií/CENAA, 2016).

¹⁵ Marek Poracký, „Vlaky z Číny do Bratislavy už mali jazdiť. Zatiaľ prišiel jediný“, SME, 10. 11. 2018, <https://ekonomika.sme.sk/c/20800499/vlaky-z-ciny-do-bratislavy-uz-mali-jazdit-zatial-prisiel-jediny.html#ixzz5Gck8nxvY>.

¹⁶ Annamária Ondrejková, „Čiňania kúpili pri Galante sklady Tesca aj Samsungu“, SME, 29. 9. 2017, <https://ekonomika.sme.sk/c/20660744/cinania-kupili-sklady-tesca-aj-haly-samsungu-pri-galante.html#ixzz5GcPg5Hl5>.

¹⁷ Lukáš Kvašňák, „Postaví čínska automobilka ZhiDou závod pri Košiciach? Rozhodne štátna podpora“, TREND, 24. 4. 2018, <https://www.etrend.sk/firmy/cinska-automobilka-zhidou-pri-vybere-lokality-pre-novy-zavod-rozhodne-najma-statna-podpora.html>.

¹⁸ Aktivity spoločnosti v strednej Európe sú vykonávané prostredníctvom v Česku registrovanej spoločnosti CEFC Group (Europe) Company, ktorá je dcérskou spoločnosťou čínskej CEFC China Energy Company Limited.

¹⁹ „Czech president's office says CEFC chairman Ye Jianming under probe, to leave company“, Reuters, 19. 3. 2018, <https://www.reuters.com/article/china-cefc-czech/czech-presidents-office-says-cefc-chairman-ye-jianming-under-probe-to-leave-company-idUSP7N1NQ03L>.

CEFC sa medzitým dostala do platobnej neschopnosti a je pod správou šanghajskej štátnej agentúry Guosheng, čínsky štátny investičný fond CITIC zase jedná o prebratí aktív CEFC Europe v ČR.²⁰

Problémy CEFC majú obrovský symbolický a praktický dopad na čínske investície a celkovo aj vzťahy so strednou a východnou Európou. Práve CEFC bola zodpovedná za prakticky jediné existujúce čínske investície v regióne za posledné roky a jej nákupy boli prezentované ako dôkaz fungovania “pragmatického” rozvoja vzťahov s Čínou v rámci platformy 16+1, Novej hodvábnej cesty atď. Dnes sa však ukazuje, že mnohé z kritických hlasov, ktoré pred čínskymi investíciami varovali, majú základ v realite. Diskusia o ekonomických vs. politických cieľoch a o tom, či sa skutočne v prípade CEFC jedná o súkromnú spoločnosť “vyriešil” prevod aktív na štátom vlastnený investičný fond CITIC, ktorý z podstaty svojej existencie jedná v záujme čínskej vlády, teda politickej objednávky.

Ešte väčším problémom môže byť to, že aj podľa slov samotného Ye Jianminga CEFC do ČR nepriniesla žiadne čínske peniaze - kapitál na nákupy získala od miestnych bánk²¹ (zo skupiny J&T, ktorej pohľadávky za CEFC uhradil práve štátny CITIC)²². To môže vysvetľovať prečo aj napriek medializovaným informáciám o čínskych investíciách v ČR presahujúcich hodnotu jednej miliardy EUR čínske štatistiky Ministerstva obchodu neukazovali žiadny nárast čínskych investícií v ČR (na druhej strane je potrebné uviesť že Česká národná banka registrovala celkovo okolo 1 miliardy EUR v krajine).²³

Je dobré pripomenúť aj jedno zo zistení projektu ChinfluencE, že české médiá ktoré sa dostali do čínskeho vlastníctva výrazne zmenili svoj spôsob písania o Číne. V období kedy boli médiá ovládané čínskym vlastníkom dochádzalo k vydávaniu len pozitívnych zmienok o Číne.²⁴ Celkovo sa teda dá trochu zjednodušene konštatovať, že ČR previedla určitý počet aktív (aj keď možno nie strategicky dôležitých, s určitou výnimkou médií) do čínskeho vlastníctva a potenciálne pod čínsky vplyv, a to bez toho, aby do krajiny prítiekol odpovedajúci čínsky kapitál.

Slovenska sa situácia okolo CEFC týka len o niečo menej ako Česka, keďže J&T je pôvodom slovenská skupina s dôležitými aktivitami aj na Slovensku. V rámci plánovaných akvizícií sa CEFC mala stať polovičným vlastníkom napríklad Poštovej banky, čím by získala bankovú licenciu platnú nie len na Slovensku, ale v celej EÚ. Týmto plánom však udelila stopku Česká národná banka.²⁵

²⁰ Xie Yu, „Guosheng puts CEFC under state ward as crackdown intensifies on freewheeling private businesses“, South China Morning Post, 23. 2018, <http://www.scmp.com/business/companies/article/2135420/guosheng-puts-cefc-under-state-ward-crackdown-intensifies>; ČTK: „Konglomerát CITIC zalátá dluh za CEFC. Ta J&T dlúži 450 miliónů eur“, iDNES.cz, 9. 5. 2018, https://ekonomika.idnes.cz/citic-cefc-cvi-ekoakcie.aspx?c=A180509_170959_ekoakcie_rts.

²¹ Andrew Chubb, „Caixin’s investigation of CEFC and Chairman Ye Jianming“, South China Sea Conversations, 29. 3. 2018, <https://southseaconversations.wordpress.com/2018/03/29/caixins-investigation-of-cefc-and-chairman-ye-jianming/>.

²² Jana Divinová a ČTK, „Konec války. Číňané splatili svůj dluh J&T“, iDNES.cz, 25. 5. 2018, https://ekonomika.idnes.cz/j-t-citic-group-01-ekonomika.aspx?c=A180525_085159_ekonomika_div.

²³ Rozdiely medzi štatistikami sú v dôsledku inej metodiky, vid MOFCOM, Statistical Bulletin of China’s Outward Foreign Direct Investment (Beijing: China Statistics Press, 2016); „Zeman odhadoval čínske investice na 95 miliard korun. Netrefil se o 72 miliard“, Echo24, 1. 4. 2018, <https://echo24.cz/a/SLeHu/zeman-odhadoval-cinske-investice-na-95-miliard-koron-netrefil-se-o-72-miliard>.

²⁴ Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi a Matej Šimalčík, Central Europe for Sale: The Politics of China’s Influence (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 16. 4. 2018), <http://www.chinfluence.eu/central-europe-for-sale-the-politics-of-chinas-influence-2/>.

²⁵ Michaela Štalmach Kušnířová, „Česi nesúhlasia, aby CEFC získala väčší vplyv na materskú firmu Poštovej banky“, SME, 4. 1. 2018, <https://ekonomika.sme.sk/c/20730804/cesi-nesuhlasia-aby-cefc-ziskala-vacsi-vplyv-na-matersku-banku-postovej-banky.html#ixzz5GcmVZLIA>.

CEFC sa okrem toho spomínala na Slovensku v súvislosti s plánovaným nákupom TV Markíza, tento krát spoločne so skupinou PENTA. Projekt ChinfluenCE v minulosti varoval, že takýto obchod by mohol ovplyvniť objektivitu médií na Slovensku.²⁶ Vo svetle súčasných problémov CEFC sa však zdá, že sa tento obchod neuskutoční, podobne ako navýšenie podielu CEFC v rámci J&T a ďalších plánovaných obchodov.

Dopady súčasného vývoja okolo CEFC môžu byť podobné ako tomu bolo po roku 2011, kedy čínska spoločnosť COVEC opustila projekt výstavby diaľnice v Poľsku, ktorý získala v tendri za prehnane nízku cenu a nakoniec nebola schopná projekt uskutočniť ani dohodnúť sa na nových podmienkach. Tento čínsky neúspech je dodnes pripomínaný a žiadna čínska spoločnosť stále neuskutočnila úspešný projekt zameraný na infraštruktúru v rámci EÚ, čo môže súvisieť práve so stratou kredibility plynúcej z poľskej skúsenosti s COVECom. **Je možné, že súčasný neúspech CEFC, respektíve získaná vedomosť o ich podnikateľskom modeli, povedie k strate záujmu jednak na strane stredo európskych podnikateľov, ale aj politikov, ktorí nebudú chcieť ohroziť svoje postavenie a rozvíjať vzťahy s čínskymi partnermi o ktorých solventnosti nebudú absolútne presvedčení.**

Čína a Rusko: Nepriatelia demokracie na Slovensku?

Čína a Rusko zvyknú byť v našich zemepisných šírkach vnímané spoločne ako dve základné nedemokratické mocnosti pred ktorými je potrebné mať sa na pozore. **Pravdou je, že čínske postupy niekedy navonok pôsobia podobne ako ruské, medzi ich cieľmi ale aj stratégiou a taktikou - rovnako tak aj možnosťami - však existujú významné rozdiely, ktoré je potrebné mať na pamäti.**

V prvom rade čínske ciele v globálnom ale aj regionálnom kontexte sú veľmi odlišné od ruských. Čínsky rozvoj behom posledných 40 rokov je príbehom o úspechu globalizácie. Nejedná sa síce rozhodne o úspech liberálnej demokracie a ani úspech voľného trhu, nič to však nemení na tom, že Čína patrí medzi krajiny, ktoré zo súčasného medzinárodného systému profitovala najviac. **Preto, aby Čína bola schopná ďalej pokračovať v tomto trende potrebuje v prvom rade medzinárodnú stabilitu.** Čína teda nemá záujem na tom, aby Rusko túto stabilitu podkopávalo, ako sa napríklad deje na Ukrajine, v Gruzínsku, v Sýrii atď.

Čína zároveň nemá záujem ani na tom, aby bolo Rusko príliš silné. Nie je to tak dávno, čo boli obe krajiny na pokraji nukleárnej vojny a na oboch stranách existuje latentné vnímanie hrozby zo strany toho druhého.²⁷ Čína rozhodne nechce pomáhať Rusku aby sa posilňovalo na úkor stredoázijských, kaukazských, či východoeurópskych krajín a tým zvyšovala svoje postavenie oproti Číne.

Samozrejme, Čína nie je zo súčasným svetovým poriadkom spokojná bezvýhradne a snaží sa o jeho úpravu - častá diskusia je, či ho Čína chce reformovať, alebo vytvoriť nový. Akokoľvek to je, Čína pracuje dlhodobo na vízii tzv. multipolárneho sveta, kde by moc USA bola vyrovnávaná ďalšími mocnosťami. Ktoré by to boli? Samozrejme v prvom rade Čína, okrem toho Rusko, ale Čína stále vníma Európu do určitej miery ako potenciálne samostatný pól tohto systému. Z tohto pohľadu sa dá povedať, že **nie je v čínskom záujme, aby sa EÚ rozpadla, alebo výrazne oslabil.** Na druhej strane však asi nie je v čínskom záujme ani to,

²⁶ Matej Šimalčík, „Čínska hrozba pre Markízu?“, DenníkN, 27. 11. 2018, <https://dennikn.sk/954201/cinska-hrozba-pre-markizu/>.

²⁷ Mark O'Neill, „Nixon intervention saved China from Soviet nuclear attack“, South China Morning Post, 12. 5. 2010, <http://www.scmp.com/article/714064/nixon-intervention-saved-china-soviet-nuclear-attack>.

aby bola EÚ príliš mocná - ale v tomto sa Čína nebude príliš líšiť napr. od preferencií USA.

Na základe týchto úvah je možné argumentovať, že Čína sa na Slovensku nebude snažiť o podobné ciele ako Rusko, ktoré sa snaží oslabiť vnútornú jednotu európskych štátov a ich schopnosť konať efektívne smerom do zahraničia, v ideálnom prípade dosiahnuť odchod ďalších krajín z EÚ, NATO a celkovo šíriť chaos a nestabilitu. Jedným z hlavných prvkov ruskej politiky voči strednej Európe je v posledných rokoch dezinformačná kampaň.

Rusko a Čína sa líšia aj tým aké majú v rámci strednej Európe možnosti. Na jednej strane je Rusko vo výhodnej pozícii vďaka kultúrnej, lingvistickej a historickej prepojenosti na tento región. Rusko jednoducho strednej Európe rozumie (aj keď možno špecifickým spôsobom) a navyše vie čerpať z určitých historických udalostí, typicky "oslobodenie" počas druhej svetovej vojny alebo dlhodobé sympatické sentimenty plynúce z panslavizmu, kresťanskej jednoty, či ako bašta tradičných hodnôt pred "dekadentnosťou Západu". Na druhej strane **Čína má od Ruska výhodu plynúcu z relatívneho úspešného domáceho modelu, o ktorom Čína stále otvorenejšie hovorí ako o alternatíve k západnému demokratickému kapitalizmu.** S rastom celkového objemu a technologickej úrovni čínskej ekonomiky sa navyše otvárajú pre Čínu nové ekonomické nástroje, ktorými postupne necháva Rusko za sebou so svojimi možnosťami plynúcimi takmer výlučne z bohatstva nerastných surovín.

Čína a dezinformačná scéna na Slovensku

Napriek tomu, že tento policy paper argumentuje, že Čína sa nebude snažiť o takú propagandistickú kampaň ako Rusko, niektoré prvky čínskeho prístupu a čínskej prítomnosti v slovenských médiách sú tomu ruskému podobné.

V prvom rade, aj napriek vyššie uvedenému, Čína nebude ochotná robiť žiadne ústupky vo veciach ktoré považuje za kľúčové. Tieto sa týkajú Taiwanu, Tibetu, Xinjiangu, niektorých oblastí ľudských práv, špecifických tém zahraničnej a vnútornej politiky. Ak teda určitá otázka bude spadať do týchto kľúčových oblastí, **Čína vyvinie všetky prostriedky aby zamedzila vývoju diskurzu, ktorý je z jej pohľadu nesprávny či nežiadaný.** Čínske kroky v takýchto prípadoch môžu získať problémové charakteristiky či už dezinformačného charakteru, alebo otáznikov ohľadom **snahy o nátlak na slovenské ekonomické záujmy, médiá, či slovenskú občiansku spoločnosť.**

V minulosti sa napríklad v Bratislave ale aj inde²⁸ konali **verejné akcie o „Čínskom Tibete“ spoluorganizovaný čínskym veľvyslanectvom,²⁹ zhodou okolností niekoľko mesiacov po tom, čo sa prezident Kiska stretol s Dalajlámom.** Cieľom semináru bolo samozrejme prezentácia čínskeho pohľadu na problematiku. **Následne sa správy o Tibete v podobnom ladení s odvolaním na daný seminár objavili aj v dezinformačných médiách.³⁰ Okrem toho sa Čína okamžite a veľmi ostro ohradila po samotnom stretnutí a ústami hovorca čínskeho ministerstva zahraničných vzťahov pohrozila dôsledkami priamo Slovensku.³¹**

²⁸ Výstava na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre, viď https://www.uniag.sk/sk/aktualne-informacie/items/vystava-fotografii-cinsky-pribeh-cinsky-tibet-je-otvorena-snimky-rozpravaju-skutocne-pribehy/?page_n39=5.

²⁹ „Čínsky príbeh – Čínsky Tibet“, Konfúciiov inštitút pri Univerzite Komenského v Bratislave, 27. 4. 2017, <http://konfuciovinstitut.sk/2017/04/cinsky-pribeh-cinsky-tibet/>.

³⁰ Viď napr. Michal Majtán, "Krátke predstavenie Tibetu", Noveslovo.sk, 26.4.2018, http://www.noveslovo.sk/c/Kratke_predstavenie_Tibetu.

³¹ „China says to retaliate after Slovak president meets Dalai Lama“, Reuters, 17. 10. 2016, <https://www.reuters.com/article/us-china-slovakia-dalailama/china-says-to-retaliate-after-slovak-president-meets-dalai-lama-idUSKBN12HoUo>.

V konečnom dôsledku môžu byť takéto kroky Číny kontraproduktívne pre dlhodobejšie čínske strategické ciele popísané vyššie. Čína však v tomto prípade bude ochotná obetovať ich pre vnímanú nutnosť vyslať signál o nekompromisnom postupe ohľadne Tibetu, ktorý je sám o sebe len jeden z podobných prípadov. Čína sa preto obáva, že absencia silnej odozvy môže posilniť podobné opozičné hlasy.

Dalšia možnosť ako čínska komunikácia môže získať propagandistické črty paradoxne nemusí smerovať ani zo žiadneho čínskeho orgánu, ale od autonómneho konania jedincov na Slovensku, ktorí konajú z vlastného presvedčenia v prospech Číny (v skutočnosti sa pritom toto konanie môže líšiť od čínskych preferencií, aj keď nemusí).

Po spomínanom stretnutí prezidenta Kisku s Dalajlámom sa tak objavili texty **Branislava Fábryho** na serveroch Hlavné správy³² a Nové slovo³³, ktoré pracovali napríklad s tézami o krutej teokracickej feudálnej vláde v Tibete pred oslobodením komunistickou Čínou v roku 1951, či rozvojových úspechoch Tibetu pod krídlami Komunistickej strany Číny. Texty vykazujúci prvky čínskej propagandy sa na týchto a iných podobných serveroch objavili aj v minulosti, i keď menej často ako v ČR.

Zaujímavým prípadom je v tomto kontexte poslanec za stranu SMER-SD **Luboš Blaha**, ktorý je známy svojou kritikou západného kapitalistického modelu a vyjadreniami na obranu alternatívnych systémov. Blaha napríklad v Parlamentných listoch píše o svojom stretnutí s čínskym veľvyslancom a opisuje ako nikto nemôže Číne prikazovať ako sa správať a vyzdvihuje čínske rozvojové úspechy.³⁴ Inde sa Blaha postavil na obranu Číny a jej politiky v Tibete,³⁵ čím sa jeho odkaz stal podobný tomu, ktorý prezentoval čínsky veľvyslanec na Slovensku.³⁶ V inom vyjadrení zase Blaha kritizoval Západ za "útoky" na krajiny BRICS, medzi ktoré patrí aj Čína.³⁷

Je evidentné, že rôzne "alternatívne" médiá na Slovensku slúžia na publikáciu myšlienok, ktoré sa dajú (miestami) označiť za propagandu či dezinformácie. Aj samotné čínske veľvyslanectvo využívalo Hlavné správy ako svoj komunikačný kanál, napríklad opäť po inkriminovanom stretnutí medzi prezidentom Kiskom a Dalajlámom.³⁸

Vysvetlenie prečo sa tento typ hlasov objavuje v tomto type médií môže súvisieť jednak s nízkou informovanosťou Číny o mediálnej situácii na Slovensku, ale na druhej strane aj s problematickým prístupom do mainstreamových médií, najmä s takýmto odkazom. Čína sa pravdepodobne snaží nájsť spôsob akým komunikovať so slovenskou odbornou verejnosťou, pričom nie vždy dokáže dostať svoj odkaz do mainstreamových médií, ktoré majú voči Číne kritickejší pohľad. Z rozličných príčin však tento odkaz jednoducho musí byť nejakým spôsobom publikovaný a práve Hlavné správy či Parlamentné listy so svojim otvoreným redakčným prístupom v takomto prípade ponúkajú pre veľvyslanectvo žiadanú - v tomto prípade skutočne - alternatívu.

³² Vid <https://www.hlavnespravy.sk/branislav-fabry-kontroverzna-tibetska-politika-prezidenta-andreja-kisku/847351>.

³³ Vid "Ako sa zmenil Tibet za posledné polstoročie?", Hlavnespravy.sk, 9.8.2017, <https://www.hlavnespravy.sk/ako-sa-zmenil-tibet-za-posledne-polstorocie/1095782>.

³⁴ Vid <https://www.parlamentnelisty.sk/politika/politici-voicom/Blaha-SMER-SD-Respektujem-Cinu-281879>.

³⁵ Vid <https://www.parlamentnelisty.sk/arena/monitor/Slovenske-media-o-Tibete-siria-iba-americku-propagandu-spustil-Blaha-A-takto-to-schytal-od-Chmelara-a-Poliacika-288245>.

³⁶ Vid <https://www.hlavnespravy.sk/blaha-nedavno-o-tibete-mnoho-sprav-v-slovenskych-mediach-pochadza-z-americkej-propagandy-exkluzivne-pozname-postoj-cinskeho-velvyslanca-lin-lina-na-slova-poslanca/1045296>.

³⁷ Vid <http://vasevec.parlamentnilisty.cz/komentare/lubos-blaha-clenske-krajiny-brics-u-celia-jednemu-utoku-za-druhym>.

³⁸ Článok čínskeho veľvyslanca Lin Lina na portáli Hlavné správy vid "Osem omylov ohľadom čínskeho Tibetu", Hlavnespravy.sk, 26.11.2016, <https://www.hlavnespravy.sk/osem-omylov-ohladam-cinskeho-tibetu/864195>.

Už teraz však môžeme sledovať aj zlepšenie čínskej komunikácie, keď začiatkom roku 2018 publikoval Trend špeciálne číslo venované Číne v spolupráci s čínskym veľvyslanectvom.³⁹ Toto číslo obsahovalo pomerne širokú škálu článkov a tém, ktoré síce neobsahovali najproblematickejšie témy súvisiace s Čínou (ľudské práva, teritoriálne spory, hospodárska špionáž atď.), no tak isto sa nedajú označiť za čisto propagandistické, keď niektoré z nich pomerne kriticky zhodnotili čínsku prítomnosť na Slovensku a v strednej Európe, vrátane diskusie o súčasných problémoch CEFC, či diskutovali problémy čínskeho domáce socio-ekonomického vývoja.

Čínska prítomnosť na Slovensku: Quo vadis?

Pravdepodobne najväčší problém v súvislosti s Čínou na Slovensku, ale aj v širšom regióne, súvisí s nerealistickými očakávaniami a snahou o jednoduché škatuľkovanie Číny. **Je potrebné prestať vnímať Čínu ako automatickú hrozbu alebo jednostrannú príležitosť.** Absencia kritiky Číny a tzv. pragmatický prístup automaticky neprináša ekonomickú odmenu, ako sa napríklad mohlo presvedčiť Maďarsko, ale aj Česko či ďalšie krajiny v našom regióne.

Skúsenosť Slovenska a ostatných krajín V₄ ukazuje, že prílišná jednosmerná snaha voči Číne nemusí garantovať pozitívny výsledok. Kým ostatné tri vyšehradské krajiny posledné roky vyvíjali obrovskú aktivitu voči Číne a Slovensko sa viac menej prizeralo, nedá sa povedať, že by z toho Slovensko vyšlo stratovo. **V konečnom dôsledku sa čínske investície uskutočnia tam, kde existuje vhodná ekonomická príležitosť a kde sa čínska ponuka stretne s miestnym dopytom. Čína pri tom neprichádza ako "záchranca" - posledné príklady predajov veľkých podnikov v okolitých štátoch ukázali, že iní investori často prichádzajú s lepšou ponukou či lepšie pripravení než tí čínski.**⁴⁰ Prípadne sa nakoniec obchod nemusí zrealizovať, ako sme boli svedkami pri U.S. Steel či ďalších diskutovaných prípadoch na Slovensku.

Na druhej strane je nutné akceptovať, že v dohľadnej budúcnosti bude Čína hrať stále väčšiu rolu vo svetovej politike a aj u nás sa s ňou budeme stretávať čoraz častejšie a intenzívnejšie. Slovensko sa preto musí naučiť akým spôsobom k Číne pristupovať tak, aby to maximalizovali benefity a minimalizovalo náklady - pretože Čína nie je stelesnenie všetkého zlého a jej ciele nemusia byť automaticky v protiklade s "našimi", aj keď sa samozrejme líšia v dôležitých ohľadoch.

V závislosti od nášho prístupu sa bude odvíjať to, či budeme z kontaktov s Čínou získať alebo tratiť. Momentálne je možné vnímať naše postavenie neutrálne, situácia sa však mohla a môže veľmi rýchlo meniť, ako ukazujú posledné diskutované príklady o potenciálnom čínskom vstupe do U.S. Steel, alebo napríklad TV Markíza, či bratislavského letiska. **Je potrebné vytvoriť kapacity na Slovensku, ktoré budú schopné posúdiť a rozhodnúť, či sa jedná o hrozbu alebo nie, respektíve akým spôsobom situáciu nastaviť v prospech slovenských cieľov. Cieľom však nesmie byť úplné odstavenie čínskych investorov alebo negatívne zvýšenie byrokratickej záťaže pre podnikateľov.** A už vôbec nesmie byť táto legitímna aktivita na obranu národných záujmov zameraná proti "všetkému čínskemu".

V prípade čínskych investícií je však nutné baviť sa o politických a bezpečnostných rizikách. Kým v Česku sa otázka čínskeho vplyvu diskutuje intenzívne aj na úrovni bezpečnostných zložiek, na Slovensku k takejto diskusii

³⁹ Vid TREND Focus Čína, eTrend.sk, 17/2018, <https://www.etrend.sk/trend-rubrika/10603-trend-focus-cina/edition-1298.html>.

⁴⁰ Konkrétne príklady sú napríklad akvizície Škoda Transportation českým podnikateľom Petrem Kellnerem.

nedochádza. Vysvetlenie môže byť prehliadanie slovenských orgánov, ale existuje aj možnosť, že Slovensko je jednoducho podstatne menej v hľadáčkovi Číny. **Faktom je, že na Slovensku zatiaľ neexistuje žiadna relevantná politická ani ekonomická sila, ktorá by sa intenzívnejšie snažila o intenzívnejšie vzťahy s Čínou** za každú cenu, čo sa zdá byť prípad ČR. S výnimkou pár jednotlivcov (napr. Blaha, Fabry), či médií (Hlavné správy, Nové slovo), a menej výrazných podnikateľov či lobistov ako tých v Česku (typicky Petr Kellner alebo Jaroslav Tvrdlík), sa nedá zatiaľ identifikovať žiadna výrazná snaha o obrat smerom k Číne. Bývalý premiér Robert Fico síce občas rétoricky obhajoval rozvoj vzťahov s Čínou, zároveň však nevyvinul žiadnu relevantnú aktivitu týmto smerom.⁴¹

Súčasný stav a doterajšie výsledky slovenského prístupu k Číne sú uspokojivé ale nesmú byť vnímané ako dôkaz toho, že treba všetko nechať tak ako je. Situácia sa môže veľmi rýchlo meniť a **Slovensko momentálne na budúcnosť, v ktorej budeme prichádzať do kontaktu s komplexnou Čínou stále častejšie, nie je príliš pripravené.**

⁴¹ Richard Q. Turcsányi, „Fico pre rozvoj vzťahov s Čínou neurobil prakticky nič“, DenníkN, 7. 11. 2016, <https://dennikn.sk/602336/fico-pre-rozvoj-vztahov-s-cinou-neurobil-prakticky-nic/>.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je mimovládna organizácia založená v roku 1997 na účely výskumu a vzdelávania v oblasti medzinárodných vzťahov. Tento popredný zahraničnopolitický think-tank nie je spätý so žiadnou politickou stranou ani ideológiou. Svojou činnosťou podporuje aktívny prístup k zahraničnej politike, poskytuje nestrannú analýzu medzinárodného diania a otvára priestor pre fundovanú diskusiu.

+420 224 813 460

www.facebook.com/AMO.cz

www.amo.cz

www.twitter.com/amo_cz

info@amo.cz

www.linkedin.com/company/amocz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.youtube.com/AMOCz

Inštitút ázijských štúdií (IAS)

IAS je nezávislým výskumným inštitútom sídlacim v Bratislave. Hlavným cieľom IASu je podpora a realizácia výskumu v oblasti ázijských štúdií a šírenie vedomostí o Ázii medzi slovenskou odbornou verejnosťou, spolupráca s organizáciami s podobným zameraním v strednej Európe a budovanie partnerstiev s ázijskými partnermi. Hlavnými oblasťami záujmu IASu sú medzinárodné vzťahy a bezpečnostné štúdiá, kým geograficky pokrýva regióny východnej, južnej a juhovýchodnej Ázie.

www.asian.sk

www.facebook.com/IASudies/

institute@asian.sk

www.twitter.com/IAS_Slovakia

Matej Šimalčík

Matej Šimalčík je výskumníkom slovenského Inštitútu ázijských štúdií. Zaujíma sa najmä o čínsku zahraničnú politiku, strategickú kultúru a čínske pôsobenie v strednej Európe.

simalcik@asian.sk

@MatejSimalcik

Richard Q. Turcsányi

Richard Q. Turcsányi je zástupca riaditeľky Inštitútu ázijských štúdií a riaditeľ Inštitútu pre strategickú politiku – STRATPOL. Zároveň pôsobí ako odborný asistent na Mendelovej univerzite v Brne. Zaujíma sa o vzťahy strednej Európy s Čínou a čínsku zahraničnú politiku.

turcsanyi@asian.sk

@RQTurcsanyi

Tento policy paper bol pripravený v rámci projektu „Promoting Understanding and Awareness of Chinese Influence in Central Europe“ (ChinfluenCE), podporenom National Endowment for Democracy.